

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

Мельник Л. Ю.,

д.е.н., професор, професор кафедри,
Дніпропетровський державний аграрно-
економічний університет

ЗАСТУПНИКИ ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА:

Федоренко В. Г.,

д.е.н., професор, заслужений діяч науки і техніки
України, академік УАН

Дацій О. І.,

д.е.н., професор, заслужений працівник освіти
України

ВІДПОВІДАЛЬНИЙ СЕКРЕТАР:

Кучеренко Г. Б.

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бистряков І. К., д.е.н., професор, завідувач відділу, ДУ
Інститут економіки природокористування та сталого роз-
витку НАН України»

Васильєва Н. К., д.е.н., професор, завідувач кафедри,
Дніпропетровський державний аграрно-економічний уні-
верситет

Вініченко І. І., д.е.н., професор, завідувач кафедри,
Дніпропетровський державний аграрно-економічний уні-
верситет

Гудзинський О. Д., д.е.н., професор, професор кафед-
ри, Національний університет біотехнологій і природоко-
ристування

Іванюта В. Ф., д.е.н., професор, професор кафедри,
Дніпропетровський державний аграрно-економічний уні-
верситет

Кадієвський В. А., д.е.н., професор, завідувач кафедри,
Державна академія статистики, обліку і аудиту

Коренюк П. І., д.е.н., доцент, професор кафедри,
Дніпропетровський державний аграрно-економічний уні-
верситет

Крисанов Д. Ф., д.е.н., професор, провідний науковий
співробітник відділу, ДУ «Інститут економіки та прогнозу-
вання» НАН України

Малік М. Й., д.е.н., професор, завідувач відділу, ННЦ
«Інститут аграрної економіки НААН України»

Павлова Г. Є., д.е.н., професор, Дніпропетровський
державний аграрно-економічний університет

Плаксійко В. Я., д.е.н., професор, завідувач кафедри,
Полтавська державна аграрна академія

Савченко О. Ф., д.е.н., професор, професор кафедри,
Полтавський університет економіки та торгівлі

Ульянченко О. В., член.кор. НААН України, д.е.н., про-
фесор, професор кафедри, Харківський національний агр-
арний університет ім. В.В. Докучаєва

Чупіс А. В., д.е.н., професор, завідувач кафедри, Сумсь-
кий національний аграрно-економічний університет

Свідоцтво КВ № 17595-6445ПР від 28.03.2011 року

ISSN 2306-6792

Передплатний індекс: 21847

Засновники:

*Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет,
ТОВ "ДКС Центр"*

Видавець:

ТОВ "ДКС Центр"

Адреса редакції:

04112, м. Київ, вул. Дорогожицька, 18, к. 29

Телефон: (044) 223-26-28, (044) 537-14-33

Телефон/факс: (044) 458-10-73

www.agrosvit.info

E-mail: economy_2008@ukr.net

Відділ реклами: Чурсіна А. М.

Коректор: Строганова Г. М.

Комп'ютерна верстка: Полулященко А. В.

Технічне забезпечення: Дідук Б. Б.

Передрукування дозволяється лише за згодою редакції.
Відповідальність за добір і викладення фактів несуть
автори. Редакція не завжди поділяє позицію авторів
публікацій. За зміст та достовірність реклами несе
відповідальність рекламодавець.

Журнал засновано у січні 2001 року. Виходить 2 рази на місяць.

№ 21 листопад 2016 р. У НОМЕРІ:

Свиноус І. В., Гаврик О. Ю., Хомяк Н. В.

Методичні підходи щодо удосконалення первинного
обліку витрат виробництва зернових культур 3
Збарський В. К., Шпак О. О.

Свинарство — ключова галузь у сільському
господарстві України 8
Степасюк А. М., Тітенко З. М.

Кормова база, як один із чинників підвищення
ефективності виробництва продукції скотарства 15
Бугай Н. О.

Власний капітал як складова фінансової системи
підприємства: проблематика та шляхи її вирішення ... 19
Скок П. О.

Стратегії управління фінансовими інноваціями
в банках та небанківських кредитних організаціях 26
Братюк В. П., Гвоздак Р. В.

Інноваційні послуги на ринку перестраховання 31
Брояка А. А.

Концептуальні засади організації ефективного
інформаційно-консультаційного забезпечення
сільського господарства 36
Попова О. О.

Теоретичні основи формування організаційно-
економічного механізму регулювання розвитку
підприємств молокопродуктового підкомплексу 43
Макаренко А. С.

Економічна оцінка як один з методичних
інструментів для цілей управління наявністю,
використанням та відтворенням лісових ресурсів 48
Полегенька М. А.

Етимологія терміну "інновації" як економічної
категорії 57
Заяць Р. В.

Управління власністю як складова аграрного
підприємництва 62

*Журнал включено до переліку наукових фахових видань
України, в яких можуть публікуватися результати
дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів
доктора і кандидата наук з ЕКОНОМІКИ
(постанова президії ВАК України № 1-05/2 від
27.05.2009 р., наказ ВАК України № 340 від 21.04.2011 р.
«Про внесення змін до переліку наукових фахових видань
України», наказ Міністерства освіти і науки України
№ 1528 від 29.12.2014)*

ІНДЕКСАЦІЯ ВИДАННЯ В НАУКОМЕТРИЧНИХ БАЗАХ:

Index Copernicus (IC);
SIS;

Google Scholar.

Рекомендовано до друку

Вченою радою Дніпропетровського державного
аграрно-економічного університету 17 листопада 2016 р.

Підписано до друку 17.11.16 р.

Формат 60x84 1/8, Ум. друк. арк. 9,1. Наклад — 1000 прим.

Папір крейдований, друк офсетний. Замовлення № 1711/1.

Віддруковано у ТОВ «ДКС Центр»

© АгроСвіт, 2016

CONTENTS:

Svinous I., Gavryk O., Homyak N.
 METHODOICAL APPROACHES TO IMPROVE PRIMARY ACCOUNTING OF PRODUCTION COSTS OF CROPS 3
 Zbarsky V., Shpak E.
 PIG BREEDING IS A KEY SECTOR IN AGRICULTURE OF UKRAINE 8
 Stepasuk L., Titenko Z.
 FORAGE AS ONE OF THE FACTORS INCREASING THE EFFICIENCY OF PRODUCTION
 OF CATTLE 15
 Bugay N.
 EQUITY FINANCIAL SYSTEM AS A COMPONENT OF ENTERPRISE: PROBLEMS AND WAYS OF ITS SOLUTION 19
 Skok P.
 STRATEGY FINANCIAL INNOVATION IN THE BANKS AND NONBANK CREDIT ORGANIZATIONS 26
 Bratiuk V., Hvozdak R.
 INNOVATIVE SERVICES IN THE REINSURANCE 31
 Broyaka A.
 CONCEPTUAL FRAMEWORK OF ORGANIZATION AN EFFECTIVE INFORMATION
 AND ADVISORY SUPPORT OF AGRICULTURE 36
 Popova L.
 THE THEORETICAL FOUNDATIONS OF FORMATION OF ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC
 MECHANISM OF DEVELOPMENT REGULATION OF ENTERPRISES OF MILK SUBCOMPLEX 43
 Makarenko A.
 THE ECONOMIC EVALUATION AS ONE OF THE TOOLS FOR THE AVAILABILITY,
 USE AND REPRODUCTION OF FOREST RESOURCES MANAGMENT PURPOSES 48
 Polehenka M.
 THE ETYMOLOGY OF THE TERM "INNOVATION" AS AN ECONOMIC CATEGORY 57
 Zayats R.
 MANAGEMENT OF OWNERSHIP AS A COMPONENT OF AGRICULTURAL ENTREPRENEURSHIP 62

.....
ДО УВАГИ АВТОРІВ!

ВИМОГИ ДО СТРУКТУРИ ТА ОФОРМЛЕННЯ МАТЕРІАЛУ

- У статті з лівого боку має стояти індекс УДК (реєстр – «ВСЕ ПРОПИСНЫЕ»).
- Ініціали та прізвище автора. Через кому після ПІБ зазначається науковий ступінь, вчене звання, посада, науковий заклад (мовою статті та англійською мовою).
- Назва статті (реєстр – «Как в предложениях») мовою статті та англійською мовою.
- Анотація мовою статті та англійською мовою.
- Ключові слова (5—8 слів) мовою статті та англійською мовою.
- Текст статті.

У статті, згідно постанови Президії Вищої атестаційної комісії України «Про підвищення вимог до фахових видань, внесених до переліків ВАК України» від 15 січня 2003 р. № 7-05/1, повинні міститись (із виділенням у тексті) такі елементи: постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі; список використаних джерел (оформлюється за новими вимогами, які опубліковані у Бюлетні ВАК України, № 3, 2008).

Згідно нових правил, які враховують вимоги міжнародних систем цитування, автори статей повинні давати список літератури в двох варіантах: один на мові оригіналу і окремим блоком той же список літератури (**References**) в романському алфавіті (**harvard reference system**), повторюючи в ньому всі джерела літератури, незалежно від того, чи є серед них іноземні

- Обсяг рукопису — 15—25 тис. знаків, включаючи рисунки, таблиці.
- Стаття повинна бути виконана у форматі А-4 текстового редактора Microsoft Word for Windows (шрифт – Times New Roman) у вигляді файлу з розширенням .doc або .rtf для Microsoft Word (версія 97-2003). Файли статті обов'язково повинні бути збережені в форматі .doc або .rtf.

— Ілюстративний матеріал повинен бути поданий чітко і якісно у чорно-білому вигляді. Посилання на ілюстрації в тексті статті обов'язкові. Рисунки, виконані у MS Word, потрібно згрупувати; вони повинні бути єдиним графічним об'єктом. Для рисунків, зроблених в програмі Excel, потрібно додатково до статті відправити файл Excel (2003).

— Формули виконуються за допомогою вбудованого редактора формул MS Equation і нумеруються з правого боку.

Редакція залишає за собою право на незначне редагування і скорочення, а також літературне виправлення статті (зі збереженням головних висновків та стилю автора). Надані матеріали не повертаються.

.....

УДК 63.008.4

А. А. Брояка,

к. е. н., доцент кафедри економіки,

Вінницький національний аграрний університет, м. Вінниця

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕФЕКТИВНОГО ІНФОРМАЦІЙНО-КОНСУЛЬТАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

A. Broyaka,

Ph.D. in Economics, Associate Professor of Economic Department, Vinnytsia National Agricultural University, Vinnytsia

CONCEPTUAL FRAMEWORK OF ORGANIZATION AN EFFECTIVE INFORMATION AND ADVISORY SUPPORT OF AGRICULTURE

У статті досліджено особливості становлення та розвитку інформаційно-консультаційного забезпечення в сільському господарстві України. Розглянуто організаційну структуру ринку сільськогосподарських інформаційно-консультаційних послуг за основними суб'єктами їх надання, здійснено їхній порівняльний аналіз, визначено переваги та недоліки кожного з них. Окреслено засади організації ефективного інформаційно-консультаційного забезпечення в сільському господарстві. Сформовано критерії оцінювання результативності та ефективності надання інформаційно-консультаційних послуг сільськогосподарським товаровиробникам та сільському населенню, що дозволить здійснювати контроль за їх виконанням, покращувати їх якість та ефективність, визначати пріоритетні напрями майбутньої інформаційно-консультаційної діяльності. Зроблено висновки про необхідність державної підтримки та застосування системного підходу до формування єдиної мережі інформаційно-консультаційного забезпечення сільського господарства задля підвищення його ефективності.

The peculiarities of formation and development of information and advisory support of agricultural sector in Ukraine are studied in the article. The organizational structure of the market for agricultural information and advisory services is considered in regard of their provision subjects, their comparative analysis is conducted, and the advantages and disadvantages of each are identified. The conceptual grounds for the organization of effective information and advisory support in agriculture are outlined. The criteria for evaluating effectiveness and efficiency of agricultural information and advisory services to agricultural producers and rural population are offered, that can be used for monitoring their implementation, for improvement of their quality and efficiency, for identifying priority areas of future information and advisory activities. It is concluded that the state support and the system approach application to the development of a single network of information and advisory support of agriculture are necessary in order to increase its efficiency.

Ключові слова: інформаційно-консультаційне забезпечення сільського господарства, інформаційно-консультаційна діяльність, інформаційно-консультаційні послуги, сільське господарство, сільськогосподарське дорадництво, сільськогосподарські дорадчі служби, ефективність.

Key words: information and advisory support of agriculture, information and advisory activity, information and advisory services, agriculture, agricultural extension, agricultural extension services, efficiency.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

На теперішній час в економіці України відбуваються глибокі структурні перетворення, пов'язані із політичним та соціально-економічними трансформаціями, що не оминуло і сільське господарство. Децентралізація влади, зміни пріоритетів зовнішньоекономічної діяльності, інфляційні процеси, зміни в оподаткуванні та інші чинники здійснюють як прямий, так і опосередкований вплив на сільськогосподарських товаровиробників та сільських жителів. Вони змушені швидко реагувати та пристосовуватись до таких перетворень, аби підтримувати ефективність свого господарювання на належному рівні. Знахо-

дяться у певній територіальній віддаленості від адміністративних центрів, де приймаються головні управлінські рішення, здійснюються наукові дослідження, розташовані постачальники засобів виробництва та переробні підприємства, вони постійно відчують обмеженість в інформації. Тому питання організації ефективного інформаційно-консультаційного забезпечення сільського господарства, що сприяло б усуненню інформаційного вакууму між сільгоспвиробниками, з одного боку, та науково-дослідними установами, державними органами, споживачами та іншими суб'єктами ринкової інфраструктури, з іншого — є доволі актуальним.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Теоретико-методологічні засади здійснення інформаційно-консультаційного забезпечення сільського господарства широко представлено в працях багатьох українських та зарубіжних вчених, зокрема: М.Ф. Безкровного, О.М. Бородіної, О.А. Галича, С.М. Григор'єва, Т.П. Кальної-Дубінюк, О.П. Недбалюка; Д.С. Алексанова, А. Ван ден Бана, В.М. Кошелева, Б.С. Сивреса та ін. Розвиток інформаційно-консультаційної діяльності в аграрному секторі України проаналізовано такими вітчизняними дослідниками, як: І.М. Криворучко, М.Ф. Кропивко, Р.Я. Корінець, І.П. Кудінова, М.І. Лобанов, В.В. Самсонова, Р.М. Шмідт. Однак проблема організації вискоєфективного інформаційно-консультаційного забезпечення сільського господарства, що сприяло б розвитку галузі та покращенню рівня життя в сільській місцевості, залишається невирішеною.

ЦІЛІ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Дослідити сучасний стан організації інформаційно-консультаційного забезпечення сільського господарства, визначити його недоліки та сформулювати засади його ефективного функціонування в контексті його розвитку як системи.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Формування суб'єктів надання сільськогосподарських інформаційно-консультаційних послуг в Україні розпочалося з часів здобуття незалежності. Вони відіграли значну роль у забезпеченні процесів приватизації та роздержавлення землі і майна, становленні фермерства, реформуванні колишніх колгоспів і радгоспів у ринкові організаційні утворення [5]. Більш стрімкого розвитку інформаційно-консультаційне обслуговування сільгоспвиробників набуло із прийняттям Закону України "Про Сільськогосподарську дорадчу діяльність" від 17 червня 2004 року [11] та завдяки Державній цільовій програмі сільськогосподарської дорадчої діяльності на період до 2009 року [3]. Однак, зважаючи на хаотичність та багатовекторність створення сільськогосподарських інформаційно-консультаційних служб в Україні, сформувалось декілька їх організаційно-правових моделей [1, с. 48], що відрізняються за формами власності, джерелами фінансування, підходами до роботи з клієнтами, організаційною структурою та іншими критеріями. Серед суб'єктів надання інформаційно-консуль-

таційних послуг в сільському господарстві можна виділити:

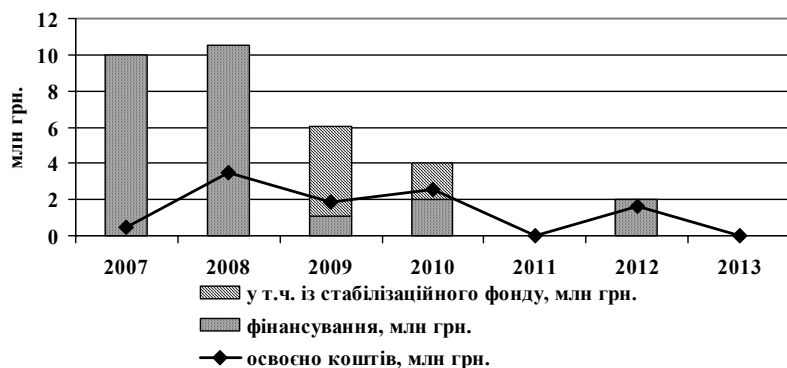
- сільськогосподарські дорадчі служби, дорадників та експертів-дорадників, які мають фахову підготовку, одержали кваліфікаційні свідоцтва та внесені до відповідного Реєстру (станом на 1 жовтня 2016 р зареєстровано 74, 749 та 777 відповідно) [8]. Вони функціонують як громадські організації, кооперативи, у складі наукових установ чи вищих навчальних закладів тощо. З 2003 року об'єднуються Національною асоціацією сільськогосподарських дорадчих служб України;

- Регіональні центри наукового забезпечення агропромислового виробництва Національної академії аграрних наук України;

- комерційні агроконсалтингові фірми.

Аналізуючи результати їх діяльності, можна зробити висновок, що кожна із моделей має свої переваги та недоліки (табл. 1). Більшість сільськогосподарських дорадчих служб виникло за підтримки міжнародної технічної допомоги. На жаль, після завершення донорських проектів більшість створених служб припинило або скоротило свою інформаційно-консультаційну діяльність [10, с. 13]. Це було пов'язано, по-перше, із прогалинами у розумінні зарубіжними партнерами специфічних українських умов та потреб у інформаційно-консультаційній допомозі. По-друге, українські сільськогосподарські виробники ще не готові або не мають змоги сплачувати за інформаційно-консультаційні послуги. По-третє, у більшості регіонів України дорадчі служби з'явилися до того моменту, коли на державному рівні було визнано їх значущість. Більш життєздатними виявилися сільськогосподарські дорадчі служби, створені за ініціативою та за кошт українських вчених та сільськогосподарських виробників, у тому числі на базі аграрних університетів. Серед них інформаційно-консультаційний центр "Агро-Таврія" при Таврійському державному агротехнологічному університеті, регіональний інформаційно-консультаційний центр при Асоціації фермерів Київської області та інші. Вони здійснюють свою діяльність на госпрозрахунковій основі. Однак, це не виключає одержання коштів з державного та місцевого бюджетів при виконанні робіт, передбачених державними та обласними цільовими програмами, направленими на розвиток сільського господарства регіону.

Починаючи з 2007 року, в межах Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 р. [2] у частині підтримки дорадництва розпочато фінансування соціа-

Рис. 1. Обсяг надання та використання коштів із держбюджету на соціально-спрямовані сільськогосподарські дорадчі послуги

Джерело: [7, с. 34; 10, с. 12].

льно-спрямованих сільськогосподарських дорадчих послуг, що мало б сприяти стрімкому розвитку інформаційно-консультаційної діяльності. На жаль, через невідпрацьований механізм надання та контролю за використанням державних цільових коштів на цей вид діяльності, навіть ті незначні суми, що були виділені, не були освоєні (рис. 1). У 2011 р. та з 2013 р. кошти на державну підтримку сільськогосподарських дорадчих служб не виділялися. Загалом, на вказану мету за цією програмою фактично було використано 10,2 млн грн. бюджетних коштів, або 10,5% від прогнозного обсягу (97,3 млн грн.), що не сприяло належному на-

данню дорадчими службами послуг з ефективного ведення сільськогосподарського виробництва малими агроформуваннями, впровадженню нових технологій, новітніх досягнень науки і техніки та підвищенню конкурентоспроможності продукції [7].

Другим потужним суб'єктом здійснення інформаційно-консультаційної діяльності в сільському господарстві є Національна академія аграрних наук України, яка володіє значним науковим потенціалом та банком наукової продукції [6, с. 343]. З 1998 р. в її структурі функці-

онують Центри наукового забезпечення агропромислового виробництва задля того, щоб науково-консультаційні послуги та інформація були доступні і безкоштовні для всіх суб'єктів підприємницької діяльності і населення. Регіональні центри створені на базі обласних дослідних установ, а також підрозділів наукових установ, які розміщені в регіонах. Зважаючи на те, що діяльність Національної академії аграрних наук асигнується з держбюджету, Центри наукового забезпечення АПВ НААН України за своїм статусом не мають права брати участь у тендері на отримання бюджетних коштів на здійснення сільськогосподарської дорадчої

Таблиця 1. Переваги та недоліки здійснення інформаційно-консультаційної діяльності в сільському господарстві її суб'єктами

Суб'єкти	Переваги	Недоліки
Сільськогосподарські дорадчі служби	<ul style="list-style-type: none"> - Обізнаність щодо реальних проблем сільгоспвиробників та сільського населення, швидка реакція на зміну попиту. - Тісний зв'язок із користувачами послуг, довіра. - Розгалужена інфраструктура. - Надання безкоштовних послуг. - Тривалий досвід здійснення інформаційно-консультаційної діяльності (в т.ч. міжнародний). - Наявність кваліфікованих дорадників по всіх напрямках. - Можливість використання матеріально-технічної бази ВНЗ та НААН України 	<ul style="list-style-type: none"> - Недостатня матеріально-технічна база. - Територіальна обмеженість зони діяльності. - Відсутність зобов'язань за якість, ефективність наданих послуг перед користувачами. - Неврегульоване законодавче забезпечення. - Невідпрацьований механізм отримання бюджетних коштів. - Недостатня довіра органів влади
Центри наукового забезпечення агропромислового виробництва регіонів НААН України	<ul style="list-style-type: none"> - Можливість використання матеріально-технічної бази НААН України. - Досвід та висока кваліфікація науковців. - Розгалужена інфраструктура. - Наявність великого обсягу інформації, наукових розробок. - Наявність відповідних дозволів для проведення навчання, курсів підвищення кваліфікації. - Відпрацьований механізм бюджетного фінансування. - Авторитет, довіра органів влади 	<ul style="list-style-type: none"> - Інформаційно-консультаційна діяльність не є основним видом діяльності. - Віддаленість від більшості користувачів. - Надання послуг переважно з профільних питань головної наукової установи. - Негнучкість до змін попиту на інформаційно-консультаційні послуги
Приватні агроконсалтингові фірми	<ul style="list-style-type: none"> - Висока мотивація до ефективності та якості своєї діяльності. - Більш практична спрямованість послуг, ніж інформаційно-консультаційна. - Відсутність територіальної обмеженості та за категоріями клієнтів 	<ul style="list-style-type: none"> - Віддаленість від користувачів, відсутність інфраструктури. - Висока вартість інформаційно-консультаційних послуг. - Низька інтеграція з науковими та навчальними установами. - Відсутність соціально-спрямованих дорадчих послуг. - Недостатня довіра органів влади

Джерело: сформовано автором на основі оцінки статистичних показників, власного спостереження, анкетного опитування суб'єктів та об'єктів інформаційно-консультаційної діяльності в сільському господарстві.

діяльності. Тому з числа провідних науковців у регіональних Центрах наукового забезпечення АПВ створюються громадські організації з надання соціально-спрямованих сільськогосподарських дорадчих послуг. Однак, як і Центри наукового забезпечення АПВ, вони надають послуги стосовно профільних питань провідної наукової установи Центру та не охоплюють інші питання, які можуть цікавити сільськогосподарських виробників та сільських жителів.

Третім суб'єктом надання інформаційно-консультаційних послуг є комерційні агроконсалтингові фірми. Вони займають доволі незначну частку ринку інформаційно-консультаційних послуг у сільському господарстві, оскільки надають їх на платній основі, що дорого вартує для багатьох суб'єктів господарювання на селі. Приватні агроконсалтингові фірми не є суб'єктами дорадчої діяльності, тому згідно із законодавством не можуть брати участі у конкурсі на надання соціально-спрямованих сільськогосподарських дорадчих послуг. Проте вони і самі не зацікавлені у здійсненні безкоштовної інформаційно-консультаційної діяльності, тому їх послуги не орієнтовані на задоволення потреб сільського населення, а тільки сільськогосподарських виробників, причому переважно великих.

Отже, інформаційно-консультаційне забезпечення сільського господарства в Україні донині ще не сформувалось як система, не впроваджено єдиного організаційно-економічного механізму її функціонування, не відпрацьовано дієздатної процедури її підтримки з боку держави, в тому числі фінансової. Недооцінка владою ролі та значення інформаційно-консультаційної діяльності гальмує її розвиток і, як наслідок, стримує підвищення прибутковості аграрного сектора та зростання рівня добробуту сільського населення. Дана проблема мала б бути вирішена завдяки створенню Національного центру сільськогосподарського дорадництва та обласних (регіональних) сільськогосподарських дорадчих служб з їх районними відділами, згідно Розпорядженням КМУ "Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції формування державної системи сільськогосподарського дорадництва на період до 2015 р." [9], яка мала б об'єднати і Міністерство аграрної політики, і Національну академію аграрних наук, і Національну асоціацію сільськогосподарських дорадчих служб та вже існуючі інформаційно-консультаційні служби різних організаційно-правових форм, що б дозволило привести їх до єдиного формату. Ство-

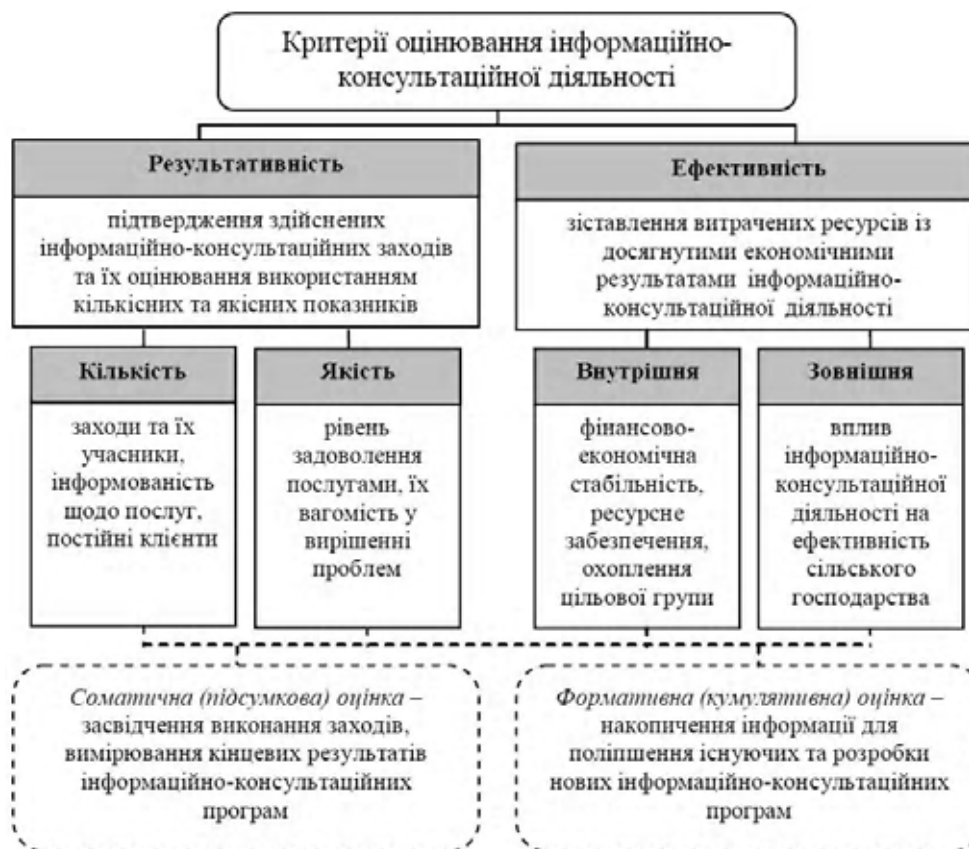
рення ефективної та надійної системи інформаційно-консультаційного забезпечення сільськогосподарських виробників із її представництвами на національному, обласних, районних та селищних рівнях дозволить охопити соціально-спрямованими дорадчими послугами 90% суб'єктів господарювання на селі, сільськогосподарського населення та сільських громад [11, с. 300].

Розбудова системи інформаційно-консультаційного забезпечення сільського господарства згідно Статті 404 Угоди про Асоціацію між Україною та Європейським Союзом є також невід'ємною складовою євроінтеграційного процесу [10, с. 14]. Її нерозвиненість знижує конкурентоспроможність вітчизняного аграрного малого та середнього бізнесу на європейському та світовому ринках. Тому важливо не просто завершити формування системи інформаційно-консультаційного забезпечення сільського господарства, а зробити її максимально ефективною. Адже погано працюючі інформаційно-консультаційні служби — це лише додатковий канал викачування коштів із аграрного сектора, в той час як гарно працююча служба сприяє розвитку галузі.

Головними засадами організації ефективної інформаційно-консультаційної діяльності є:

- відповідність її напрямів, методів та заходів цілям аграрної політики держави;
- відповідність результатів інформаційно-консультаційної діяльності завданню росту національного доходу країни та максимізації суспільного ефекту;
- зацікавленість сільгоспвиробників у послугах інформаційно-консультаційних служб та розширенні їхнього переліку;
- зацікавленість самих служб у досягненні зазначених вище результатів та в одержанні вигоди не тільки безпосередньо їхніми клієнтами, але й економіки країни загалом;
- зацікавленість регіонів в розвитку служб на їхніх територіях;
- результативність створення та роботи служби з позиції бюджету всіх рівнів (національного, місцевого, районного);
- зацікавленість у співробітництві із науково-дослідними установами, проектними інститутами, дослідними господарствами і станціями, освітніми установами та посередництві між ними і сільськогосподарськими товаровиробниками.

Формуючи національну систему інформаційно-консультаційного забезпечення сільського господарства доцільно включити до її складу вже функціонуючі служби, які мають досвід такої діяльності та є ефективними, що є

Рис. 2. Критерії оцінювання інформаційно-консультаційної діяльності в сільському господарстві

Джерело: складено автором.

значно дешевше, ніж створити нову службу (якщо такі є в певній області чи районі). З метою диференціації ефективних та малоефективних служб варто визначити ряд критеріїв, за якими їх можна розрізнити. Виконання інформаційно-консультаційних заходів та їх вплив на сільське господарство можна оцінити за критеріями результативності та ефективності (рис. 2).

Результативність — це підтвердження здійснених інформаційно-консультаційних заходів та їх короткостроковий аналіз за допомогою кількісних та якісних показників. До перших відносяться: кількість проведених заходів (семінів, консультацій, демонстрацій, днів поля і т.д.) та їх учасників, кількість підготовлених та розповсюджених інформаційних видань (брошур, інформаційних листків, журналів і т.д.), понесені затрати та (у випадку надання платних послуг) одержані доходи тощо. Джерелами інформації таких даних є: акти виконаних робіт, журнали обліку наданих консультацій, інформаційні звіти, кошториси та інша внутрішня та бухгалтерська документація інформаційно-консультаційної служби. Якість наданих інформаційно-консультаційних по-

слуг вимірюється рівнем задоволення їх одержувачів, зміною їх ставлення до сільськогосподарської інформаційно-консультаційної служби, обсягом одержаних знань і навичок та можливістю їх практичного застосування, вагомістю допомоги дорадників у вирішенні соціально-економічних проблем сільськогосподарських товаровиробників та сільського населення і ін. До методів збору інформації щодо якості наданих послуг відносяться: опитування, в тому числі з використанням анкет, особисто чи по телефону; різного роду анкетування (розіслані/роздані та зібрані анкети; анкети, заповнені респондентами в кінці заходів та ін.); спостереження; робота в групах; публічні слухання тощо.

Оцінка ефективності сільськогосподарської інформаційно-консультаційної служби може мати два рівні: внутрішній та зовнішній. Внутрішня ефективність базується на самомоніторингу служби. Вона відображає рівень кадрового та технічного забезпечення, фінансову стабільність служби, раціональне використання бюджетних коштів, правильність вибраних методів роботи тощо. Зовнішня ефективність сільськогосподарської інформаційно-консульт-

таційної діяльності вимірюється її впливом на підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва та розвиток сільських територій. На відміну від результативності, ефективність не може бути визначена під час чи одразу після завершення надання інформаційно-консультаційних послуг, оскільки вона оцінює довготерміновий ефект. Аби відокремити вплив інших факторів на підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва необхідно порівнювати результати господарювання сільгоспвиробників до співпраці з інформаційно-консультаційними службами та в динаміці у період користування їхніми послугами або тих, що користуються та не користуються такими послугами. Показниками, що повинні підлягати моніторингу, являються: урожайність сільськогосподарських культур, продуктивність тварин, валова продукція сільського господарства, собівартість продукції, рівень товарності, рівень рентабельності, рівень оплати праці, рівень сукупних реальних доходів, поточне споживання на одну людину та ін. Джерелами інформації можуть бути дані одержані безпосередньо від сільськогосподарських товаровиробників, бухгалтерська та економічна звітність із Управління агропромислового розвитку тощо. Основним методом для визначення ефективності інформаційно-консультаційної діяльності є економіко-соціологічні дослідження.

В умовах, коли служба приносить від'ємний результат, у зв'язку із помилково обраними завданнями, важливо виокремити ті види послуг, що є доречними та ефективними, та розвивати їх, а також переглянути напрями та методи своєї діяльності.

ВИСНОВКИ

Узагальнення вищевикладеного дає підставу зробити висновок, що кожен із суб'єктів здійснення інформаційно-консультаційної діяльності займає свою нішу і має перспективи розвитку. Однак, лише консолідованими зусиллями та за умов державної підтримки вони матимуть змогу задовольнити всі потреби сільськогосподарських виробників та сільського населення в інформаційно-консультаційних послугах. Формування єдиної мережі інформаційно-консультаційного забезпечення сільського господарства обумовить концентрацію матеріальних, наукових, інформаційних та кадрових ресурсів, а також мінімізує витрати на її утримання. Крім того, використання єдиного науково-методичного підходу для оцінювання попиту на інформаційно-консультаційні послуги,

кількості і якості їх надання, ефективності виконання планів і програм інформаційно-консультаційних заходів дасть можливість відстежувати та узагальнювати їх результативність та ефективність на загальнонаціональному рівні, що сприятиме удосконаленню планування інформаційно-консультаційної діяльності в сільському господарстві, підвищенню ефективності її реалізації, а також слугуватиме обґрунтуванням її бюджетного забезпечення.

Література:

1. Основні засади та принципи регуляторного впливу на механізм формування та функціонування системи сільськогосподарського дорадництва / С.М. Григор'єв // Зб. наук. праць ВНАУ. Серія "Сільськогосподарські науки" / За ред. Г.М. Калетніка. — Вінниця, 2011. — Вип. 12 (52). — С. 48—51.

2. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 р. [Електронний ресурс] / Затв. постановою Каб. Міністрів України від 19 верес. 2007 р. № 1158. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1158-2007-%EF>

3. Державна цільова програма сільськогосподарської дорадчої діяльності на період до 2009 р. [Електронний ресурс] / Затв. постановою Каб. Міністрів України від 11.07.2007 № 927. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/927-2007-%D0%BF>

4. Концепція формування державної системи сільськогосподарського дорадництва на період до 2015 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1098-2011-%D1%80>

5. Кропивко М.Ф. Розвиток системи сільськогосподарського дорадництва — важлива складова запровадження організаційно-економічних інновацій на селі / М.Ф. Кропивко // Матеріали Міжн. наук. конф. ["Біоресурси планети та біобезпека навколишнього середовища: проблеми та перспективи"], (Київ, 6 лист. 2013 р.) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.iae.com.ua/component/content/article/1-news/444-2013-11-11-22-55.html>

6. Організація управління аграрною економікою: моногр. / [Кропивко М.Ф., Немчук В.П., Россоха В.В. та ін.]; за ред. М.Ф. Кропивка. — К.: ННЦ ІАЕ, 2008. — 420 с.

7. Про результати аудиту ефективності використання коштів державного бюджету, спрямованого на виконання Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 р. — Київ: Рахункова палата України, 2015. [Електронний ресурс]. — Режим дос-

тупу: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16747613/Bul_rozv_ukr_sel.pdf

8. Реєстр сільськогосподарських дорадників і експертів-дорадників [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/en/node/3511>

9. Розпорядженням КМУ "Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції формування державної системи сільськогосподарського дорадництва на період до 2015 р." [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/303-2012-%D1%80#n9>

10. Стратегічні напрями інституційного забезпечення розвитку аграрного сектору в Україні: аналітична доповідь. — К.: НІСД, 2014. — 45 с.

11. Україна. Закони. Про сільськогосподарську дорадчу діяльність: закон ... від 17.06.04 р. № 1807-IV. [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1807-15>

12. Управління комплексним розвитком агропромислового виробництва і сільських територій: моногр. / [Саблук П.Т., Кропивко М.Ф., Булавка О.Г., Брояка А.А. та ін.]; за ред. П.Т. Саблука, М. Ф. Кропивка. — К.: ННЦ ІАЕ, 2011. — 454 с.

References:

1. Hryhor'iev, S.M. (2011), "The basic framework for the regulatory impact on the mechanism of formation and functioning of agricultural extension", Zbirnyk naukovykh prats' VNAU. Seriia "Sil's'kohospodars'ki nauky", vol. 12 (52), pp. 48—51.

2. Cabinet of Ministers of Ukraine (2007), "Resolution "On approval of the State program of development of the Ukrainian village until 2015", available at: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1158-2007-%EF> (Accessed 1 November 2016).

3. Cabinet of Ministers of Ukraine (2007), "Resolution "On approval of the State target program of agricultural advisory activity for the period until 2009", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/927-2007-%D0%BF> (Accessed 1 November 2016).

4. Cabinet of Ministers of Ukraine (2011), "Resolution "On approval of the Concept of formation of the state system of agricultural extension to 2015", available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1098-2011-%D1%80> (Accessed 1 November 2016).

5. Kropyvko, M. F. (2013), "Development of agricultural extension is an important component of the implementation of organizational and economic

innovation in rural areas" Materialy mizhnarodnoi naukovoï konferentsii. [Conference Proceedings of the International Science Conference], Bioresursy planety ta biobezpeka navkolyshn'oho seredovyscha: problemy ta perspektyvy [Earth Bioresources and Environmental Biosafety: Challenges and Opportunities], Kyiv, November 6, 2013, available at: <http://iae.org.ua/component/content/article/1-news/444-2013-11-11-22-55.html> (Accessed 1 November 2016).

6. Kropyvko, M. F. Nemchuk, V. P. Rossokha, V. V. and other (2008), Orhanizatsiia upravlinnia ahrarynoiu ekonomikoiu: Monohrafiia [The management of agricultural economics, monograms], National Scientific Center "Institute of Agrarian Economy", Kyiv, Ukraine.

7. The Accounting Chamber of Ukraine (2015), "The results of the efficiency audit of the state budget funds directed to the State Program of development of the Ukrainian village for the period until 2015", available at: http://www.ac-rada.gov.ua/doccatalog/document/16747613/Bul_rozv_ukr_sel.pdf (Accessed 1 November 2016).

8. Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine (2016), "Register of agricultural advisors and expert advisors", available at: <http://minagro.gov.ua/en/node/3511> (Accessed 1 November 2016).

9. Cabinet of Ministers of Ukraine (2012), "Resolution "On approval of the Action plan of implementation The concept of formation of the state system of agricultural extension in the period up to 2015", available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/303-2012-%D1%80#n9> (Accessed 1 November 2016).

10. National Institute for Strategic Research (2014), Stratehichni napriamy instytutysijnoho zabezpechennia rozvytku ahrarynoho sektoru v Ukraini: analitychna dopovid' [Strategic directions of institutional support for development of the agricultural sector in Ukraine: Analytical Report], Kyiv, Ukraine.

11. The Verkhovna Rada of Ukraine (2004), The Law of Ukraine "On Agricultural Advisory Activities", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1807-15> (Accessed 1 November 2016).

12. Sabluk, P.T. Kropyvko, M. F. Bulavka, O.H. Broiaka, A.A. and other (2011), Upravlinnia kompleksnym rozvytkom ahropromysloвого vyrobnytstva i sil's'kykh terytorij: Monohrafiia [Management of complex development of agricultural production and rural areas, monograms], National Scientific Center "Institute of Agrarian Economy", Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 04.11.2016 р.